

Окрім транслітерації, при перекладі екзотизмів, відповідники яких відсутні у словниках, перекладачі також послуговуються таким засобом перекладу, як контекстуальна заміна, хоча це відбувається не дуже часто, тому що в цьому випадку в цільовому тексті перекладач використовує функціональний аналог (тобто одиницю питомої лексики або асимільоване запозичення). Так, у наступних фрагментах перекладач уживає українські функціональні аналоги на позначення індійських національних засобів перевезення пасажирів – *tongas, ikkas* та *gharries*: *It issued from the rumps of the horses between the shafts of the city's many tongas, ikkas and gharries // I він походив не лише від корів, але і з кінських задів, затиснутих між осями численних міських возів, карет, екіпажів.*

С.Рушді змішує елементи різних мов, використовує неологізми та іншомовні слова. Письменник переносить в англійську мову індомовні елементи або модифікує їх відповідно до конкретного контексту, тобто створює власну мовну систему, яка виходить за рамки англійської мови та простого «вкраплення» індійських слів [6]. Це однозначно ускладнює роботу перекладача. Для створення коментарів та приміток перекладач вдається до транслітерації, створення оказіональних відповідників, авторських неологізмів з метою максимальної компенсації культурної інформації. Саме завдяки таким мегатекстовим трансформаціям авторські індійські запозичення сприймаються українським читачем органічно.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Рушді С. Опівнічні діти / С. Рушді. — К.:Юніверс, 2007.—703 с.
2. Rushdie S. *Midnight's Children* / Salman Rushdie. — Vintage, 1995. - 637 p.

Список використаної літератури:

1. Селіванова С. О. Мегатекстові трансформації в перекладах з іспанської художньої публіцистики Ф. Г. Лорки // Вісник ЧНУ. — 2015. — №27. — С. 3-10
2. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. — 2012. — № 50. — С. 201-208.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир свідомості в мові. Монографічне видання / О. О. Селіванова. — Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012.
4. Фролова І. Є. Особливості перекладу екзотизмів постколоніальних літературних творів // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. — 2017. — Вип. 85. — С. 37-46.
5. Швейцер А. Д. Переклад та лінгвістика. Перевод и лингвистика / А. Д. Швейцер. М. : Воениздат, 1973. 280 с.
6. Dictionary of Forestry and Wildlife Sciences / Kailash Chandra Bebarra. Concept Publishing Company Pvt. Ltd, 2011.

Науковий керівник: к. філол. н., ст. викладач Коновалова О.В.

Н. М. Лихенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ІТАЛІЙСЬКІ РЕАЛІЇ МАФІОЗНОГО СВІТУ АМЕРИКИ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ МАРІО П'ЮЗО "THE GODFATHER"

Проблема перекладацьких трансформацій є однією з ключових у теорії перекладу. Це питання досліджували такі вчені, як Ю. Найда, Л. С. Бархударов, В. С. Виноградов, О. О. Селіванова та багато інших. Досі актуальною проблемою вивчення є лакуни, зокрема реалії, та способи їх перекладу.

За О.О. Селівановою, лакуни – це базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільноти. Вони ускладнюють переклад її текстів і, відповідно, сприйняття їх реципієнтами-носіями інших культур, через відсутність відповідних мовних одиниць різних рівнів. Реалії є лакунами культурного простору, куди включають національні страви, одиниці міри, свята, обряди тощо та лакуни культурного запасу [2]. Адекватний переклад лакун (і, відповідно, реалій) є дуже важливим, зокрема в роботі з художніми текстами, адже за некоректної передачі цієї інформації може бути спотворено сприйняття і розуміння тексту.

Метою нашого дослідження є аналіз передачі слів-реалій у перекладі роману Маріо П'юзо «Хрещений батько».

Актуальність дослідження полягає в необхідності аналізу перекладацьких трансформацій у текстах різних жанрів та різних часів, зокрема твір «Хрещений батько» вважається одним із перших в жанрі гангстерського роману, а отже, робота перекладачів над ним мала важливе значення для наступних перекладів творів цього художнього напрямку.

«Хрещений батько» – гангстерський роман, у якому ідеться про життя одного з найвпливовіших кланів мафії у Нью-Йорку. Мова йде про італійських емігрантів, які мали вижити у чужій країні, тому ці люди створили власне суспільство у суспільстві, і, відповідно, систему в системі. На час перекладу цього твору (а це були 70-ті роки ХХ століття) така тематика була чужою радянському читачеві, але тим не менш, твір мав успіх і на території СРСР [3]. Важливу роль у романі відіграють певні італійські звичаї, порядки, навіть представники різних рангів мафії мають свої посади. Звичайно, радянська культура була далекою від американської чи італійської, тому переклад цих лакун став досить непростим завданням для перекладачів. Крім того, мовлення персонажів, які походили з італійських родин і персонажів-американців у 2, 3 поколіннях відрізнялося. Для того, щоб зберегти цей ефект, перекладачам потрібно було передати певні слова так, щоб вплив на читачів оригіналу та перекладу був максимально відповідним.

Одним із способів перекладу слів-реалій є транскрипція або транслітерація. Цікавим є той факт, що навіть в оригіналі твору автор використовує власне італійські слова і вже потім дає пояснення, наприклад, як у фрагменті “*Hagen was the Don's lawyer and acting **Consigliere**, or counselor, and as such held the most vital subordinate position in the family business. // Хейген працював адвокатом дона, виконував обов'язки «консільйорі», тобто порадирика, а отже, посідав найважливіше після самого дона місце в «родинному бізнесі»*”. Як бачимо, у цьому випадку перекладачі дотримались авторської ідеї з тлумаченням реалії, але водночас дещо помилились із прийомом передачі самого слова за допомогою транскрипції або транслітерації. Так, за умови транскрипції з італійської, слово було б «консільєре», транслітерації – «консілієре». Якщо порівнювати з російським перекладом цього фрагменту, де слово помилково було записано «*consigliori*», бачимо, звідки могла взятись подібна помилка.

У романі досить чітко розповідається про італійські мафіозні родини Америки, і посада радника, тобто консільєре (консільйорі в перекладі В.Батюка та О.Овсюка) розкривається більш детально під час опису персонажів. Розповідається і про певні критерії вибору консільєре, які теж є виключно сицилійськими, зокрема: “*Only a Sicilian born to the ways of **omerta**, the law of silence, could be trusted in the key post of Consigliere. // Тільки сицилійцеві, який від народження увібрав у себе правило «омерта» – закон мовчання – можна довірити ключову посаду консільйорі*”. Тут перекладачі успішно застосували прийом транслітерації слова-реалії, залишивши пояснення автора.

Крім вищезазначених особливостей мафіозного світу і його реалій, у тексті підкреслено приналежність героїв до італійського етносу за допомогою інших слів, які не є лакунами, як у наступному фрагменті: “*Because you acted like a **finocchio**. // Ти повівся як ганчірка*.”, де італійське слово *finocchio* (італ. кріп) вжито у значенні «поводитись не як чоловік»[6], але не має пояснення в оригіналі, тому було перекладено способом заміни концепту на більш близький, що забезпечує емотивність мовлення, але не підкреслює особливості мовлення персонажу, який народився і виріс в Італії.

В іншому ж фрагменті спостерігаємо інший спосіб перекладу – транслітерацію: “*Now tell me the trouble you're having with this Hollywood **pezzonovante** who won't let you work. // А менер скажи, яка там у тебе морока з тим голлівудським **пеццонванте**, що не дає тобі роботи...*”. Зазначимо, що в цьому фрагменті перекладачі вдалися до пояснення за допомогою приміток: «Велика персона. Дослівно – пістолет 90 калібра (італ., жарг.)», що допомагає читачеві зрозуміти слово. Крім того, це ще раз показує, що мафія – це окрема культура. Додамо також те, що в оригіналі ніяких пояснень до цих слів немає. Подібне пояснення використовується і

під час перекладу наступного фрагменту: “*What he will propose is an infamita. // Його пропозиція – це infamita.*”, де спостерігаємо транслітерацію та перекладацький коментар: «ганьба, неподобство (італ.)».

Як бачимо, важливість перекладу слів-реалій у художніх творах важко переоцінити. Зокрема, у романі Маріо П'юзо «Хрещений батько» від певних слів залежить загальний образ персонажа та світу мафії в цілому. На нашу думку, перекладачам вдалося передати особливості італійців-емігрантів, їх ієрархію у «родинних» справах, а також особливості їх менталітету. На відміну від оригіналу твору, де значення італійських слів здебільшого не пояснювали, перекладачі українською мовою зробили ці слова максимально зрозумілими читачеві. Отже, можемо вважати переклад вдалим.

Список використаної літератури:

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник / І. М. Литвин. – вид.2, допов. – Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2014. – 192с.
2. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання / О. О. Селіванова. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
3. Овсюк. О. Спогад з історії створення українського перекладу «Хрещеного батька» Маріо П'юзо мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: www.vsesvit-journal.com/old/content/view/915/41

Список словників:

4. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://sum.in.ua>.
5. Oxford Dictionaries [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://en.oxforddictionaries.com>
6. Urban Dictionary [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://www.urbandictionary.com>

Список ілюстративних джерел:

7. Puzo M. The Godfather : A Novel / Mario Puzo. – New York : Signet, 1983. – 576 p.
8. П'юзо М. Хрещений батько : роман / Маріо П'юзо : пер. з англ. В. Батюка, О. Овсюка. – Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. – 480 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Рибалка Н.С.

І.В. Луценко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ДЕМІНУТИВИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ С. КОЛЛІНЗ «HUNGER GAMES»

Антиутопію «Hunger Games» Сюзанни Коллінз визнали фантастичною та вартою уваги кожного найпопулярніші автори століття, а саме Стівен Кінг [4] та Стефені Маєр [5], що, безперечно, засвідчило необхідність перекладу і для українського читача. На нашу думку, перекладач Уляна Григораш вдало впоралась із поставленим завданням та підготувала для українців адаптований текст, зберігаючи при цьому реалії світу, який створила Сюзанна Коллінз. Проте, ми звернули увагу на доволі велику кількість пестливих слів і словосполук, не притаманних оригіналу тексту, і вирішили дослідити причину їхньої появи, а також переконатись чи дійсно вони необхідні у тексті перекладу для адекватного сприйняття читачем. Саме це і стало метою нашої роботи. Актуальність роботи полягає у необхідності вивчення принципів залучення системних особливостей мови перекладу (на прикладі демінутивів) і виявлення їхнього функціонального навантаження для досягнення адекватності перекладу. Для української мови вживання демінутивних формантів є досить показовим явищем, що зумовлено особливостями національно-психологічного складу носіїв мови, зокрема такими домінантними рисами українців, як емоційність, ніжність, лагідність, ліризм [1].

Демінутивність в англійській мові – одна з суперечливих проблем, яка привертає увагу вітчизняних та зарубіжних учених. Л. І. Корунець стверджує, що демінутивність – лексико-граматична категорія, яка є одним із важливих засобів вираження експресивності та оцінності, а К. П. Шнайдер вважає, що демінутив не є виключно морфологічним явищем, для повного розуміння якого необхідно проаналізувати його формальні та функціональні аспекти; що його слід розглядати у контексті [3].